

**Disputationvm De Censuris In Commvni,
Excommunicatione, Svspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

3 Quibus verbis indicetur Censura latæ sententiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

reum obligari ex vi talis sententiae, & ex præcepto iudicis ad subeundam, vel seruandam alterutram censuram. & quoad neutram eligere verum obligari: quia hæc est intentio ferentis, quam satis exprimit per illa verba, cum alio modo nequeant efficaciam habere. Vel certe, hoc ipso, quod talis reus incipit non obseruare vnam ex illis censuris, manet ex vi disjunctionis obnoxius alteri: ita ut illa sit quædam virtualis electio: nam, si in disiunctiua destruat vna, pars necesse est alteram verificari, ut tota disiunctio possit esse vera. Non est ergo illa forma censuræ ita in se perplexa, aut indeterminata, ut ea de causa censeri debeat prorsus inefficax, & nulla. Nihilominus tamen omnino cauenda est talis forma: grauiusque peccaret iudex, qui illa vteretur: tum propter dubium, & difficultatem, tum quia non est in usu Ecclesiæ: tum etiam quia est parum accommodata & consentanea naturæ, & modo huius pœnæ, quæ per censuram imponitur: est enim omnino inuoluntaria: & non pendet, nec pendere debet ex arbitrio, vel acceptatione eius, cui imponitur: quod in aliis pœnis secus est.

16
Censuram
debere ferri
de determi-
natam per-
sonam.

Quarto necesse est, verba, quibus censura fertur, esse determinata quoad personam, in quam censura fertur: ad eum modum, quo de formis sacramentorum dici solet. Est enim hic proportionalis ratio, nam sicut formæ sacramentorum efficiunt quod significant, ita etiam suo modo verba censuræ. Vnde, quia effectus non fit nisi in determinata persona, aut subiecto, ideo necesse est, ut per ipsa verba significetur determinatè persona, in quam fertur. Alias, si verba suspensa sint, ut, *Ego excommunico*, etiam effectus manebit suspensus, & ita nihil fiet. Hæc autè determinatio personæ non eodem modo semper fit, sed iuxta exigentiam sententiæ, aut legis ferentis censuram. Interdum enim fertur censura contra singularem personam distinctè propositam, & cognitam. Et tunc etiam singulariter, & distinctè determinari debet, siue per proprium nomen siue per aliquod pronomen, aut per quolibet alia signa sufficienter designetur. Aliquando verò fertur censura contra singularem personam, quamvis occultam, & tunc designari debet sub aliqua conditione, vel per habitudinem ad delictum: ut verbi gratia, *excommunico eum, qui hoc fecit, nisi satisficiat*. Aliquando denique fertur censura in generali: & tunc etiam generaliter designantur personæ sub habitudine, seu denominatione talis delicti, ut *Omnes hæretici*, aut *percu-ssores clericorum*, &c.

17
Forma censure
debe-
re significare
sententiam
de presenti
& præ-
sentem.

Quinto necessarium est formam ferendi censuram ita esse determinatam, ut de præsentem & præteritam censuram, ut actum effectum per talē sententiam, aut legē, seu per talia verba. Quod maxime obseruatur ab autoribus in his censuris, quæ iure feruntur, & in generalibus, quæ feruntur ab homine: nam in iis, quæ absolute feruntur ab homine contra certam personam, res est clara: oportet enim, ut per verbum de præsentem, quod indicet voluntatem iudicis, censura feratur, ut notant autores omnes in principio citati. Vnde si utatur verbo de futuro, ut *Excommunicabo*, aut *excommunicandus eris*, non feret censuram, ut constat, idemque censore de his verbis præcipio *excommunicari*, quia non continent executionem, sed præceptionem. Et ex vi sua suspendunt actum in futurum.

18
Quid si
forma per
hoc verbū
excommu-
nicatur.
&c. feratur.

Sed quid, si in actu exercito dicat, *Excommunicetur*, videtur, non illa forma inualida, quia etiam dicit habitudinem ad tempus futurum, non executionem de præsentem. Aliunde verò apparet sufficiens, non in forma baptisimi sufficit verbum illud, *Baptizetur Petrus*, &c. quāvis illa etiam significare debeant actum præsentem, ergo idem erit in illa excommunicandi forma, *Excommunicetur*. Quocirca illud verbum æquiuocum videtur, nam, si sit prædictum imperatiuum, ita ut sit sensus, *Excommunicetur mea potestate*: æquiualeat huic

A formæ, *Excommunicetur*, siue sit, aut maneat: Et in hoc sensu erit sufficiens. Nam etiam in sacramentali iudicio censetur in eo sensu sufficiens ea forma, *Aboluitur Petrus*, quamuis peccatum sit ea verbi, ut supra dixi, ergo à fortiori similis locutio in eodem sensu sufficit in præsentem. Tamen, si verbum illud, *Excommunicetur*, sit quasi præceptum datum alteri, ut illud exequatur, clarum est nihil per se efficere: & quia communi usu omnium in hoc sensu proferri solet: ideo moraliter censetur insufficiens ad hunc effectum. Atque hoc maxime obseruandum est in præceptis seu legibus ferentibus censuram: nam quoties vrin-tur simili verbo, *Excommunicetur*, *suspendatur*, &c. non inferunt censuras ipso iure, sed præcipiunt iudicibus, ut eas imponant, ut notatur Gloss. in cap. 2. §. 1. verb. *In modo ut*, de Hæret. in 6. & est communis sententia Canonistarum. Qui consequenter asserunt, verbum optatiui, & subiectiui non sufficere, quod est per se manifestum: neque ea verba sunt in usu.

SECTIO III.

Quibus verbis indicetur censura lata sententia, vel ferenda.

AD maiorem declarationem formæ ferendi censuram necessaria præfens questio est, quia varix sunt formulæ, quibus iura, & Prælati præcipientes utuntur ad censuram ferendam, & non semper constat, an ipsi imponant, vel imponi iubeant. Et ideo aduertendum est, censuram, quæ per ius ipsum fertur, interdum appellari censuram ipso iure: quia ipsum ius fert illam sub ea conditione, si ipsi non obediatur; aliquando dici censuram ipso facto, quia posito facto seu inobedientia talis legis, statim nulla alia spectata sententia, vel declaratione, incurritur: & ideo etiam dici solet *latæ sententia*: quia per ipsam legem lata est sententia de illa, etiam ante commissum delictum. Ita ergo tria, *ipso iure*, *ipso facto*, & *latæ sententia*, eandem rem significant, quamuis diuersa consideratione ad eam significantem sint imposita. Quocirca, quotiescunque in lege aliquod horum verborum ponitur, satis clarum est illam esse sufficientem formam, ut lex per se ipsam censuram inferat. Et qui eam, si talia verba adhibeantur (ut ita dicam) in actu signato, res est manifesta, adeo vel licet contingat aliquam ex illis dictionibus coniungi verbo de futuro, nihilominus limitent illud, & trahant ad significandam actualem effectiorem censuram. Est accommodatum exemplum in c. *Sirieligiosus*, de Elect. in 6. In penam præsumptionis illius, electio eadem ipso facto viribus vacatur omnino, ubi verbum *vacatur* per se sumptum solum significaret electionem fore irritandam: tamen propter adiectionem particulæ *ipso facto*, sine dubio per talem legem fit irrita electio: & verbum *vacatur*, aut non habet vim futuri, sed vim efficacis imperij ex tunc operantis, vel, si sumatur ut futurum, intelligatur respectu illius temporis, quo lex lata est, non respectu illius, quo postea delictum committitur. Similia sunt, & eodem modo interpretanda verba illa *Decernimus ipso iure fore suspensos* in cap. *Providus*, de elect. in Sexto. *Vel volumus eo ipso fore suspensos*, in cap. *Cupientes*, §. *Ceterum*, eod. tit. Nam illud, *eo ipso*, perinde est ac *ipso facto*. Idem habetur in Clementina 1. §. *Verum*, de Hæreticis.

At verò, quando similes particulæ formaliter non adhibentur, sed in actu exercito, tunc attendenda est vis, & significatio verborum, maxime prout sunt in frequenti usu iuris, ut nimirum virtute continent aliquam ex dictis periculis. Ut, quando lex fertur per verba, quæ per se ferunt prolationem sententiæ actu inferentis pœnam, tunc plane continet censuram latæ sententiæ: ut si lex dicat, *Excommunicatio sententia duximus innotandum*, vel *excommu-*

Quoties in
ferenda
censura po-
nitur par-
ticula ipso
facto &c.
etiam ver-
bum sit de
futuro si-
gnificat ef-
fectum præ-
sentem.

Quod si
particula
illa non in
actu signa-
to sit ex-
ercito po-
nitur.

Injunctio. *in* *actionis* *sententia* *innodantes.* His enim verborum formis videtur Bonifacius VIII. ad inferendam ipso iure excommunicationem: c. vñico de Schismat. in Sexto. Similem vim habent verba illa, *Sententiam excommunicationis incurrit, vel Ecclesiastico subiacet interdico.* Quibus videtur Gregorius X. in capite vñico de Iniuriis in Sexto. Item illa, *Excommunicationis sententia se noverim subiacere*: quibus videtur Alexander IV. in capite secundo de Hæreticis in Sexto. Idem indicari solet aliis verbis, quæ significant, ipso facto, sine interuentu alterius rei censuram contrahi, siue id fiat per verba de præfenti, vt anteà dicebamus, siue per verba de præterito, vt in Clementina 1. de Pœnis, *Si huius nostre constitutionis auctoritate anathematizatus percussus.* Vel, vt in capite Præterea, 2. de Appellationibus. *Si hoc feceris, te excommunicatum esse cognoscas.* Similia exempla sunt frequentia in iure, vt videtur licet in capite vltimo de Rebus Eccles. non alien. in Sexto, & in cap. vltimo de Pœnis, in Sexto. Ex quibus colligi potest fere generalis regula, quando lex imponit hanc penam per verbum præfentis, aut præteriti, ipso iure imponi. De qua videri possunt iuris interpretes cum Glossa in verbo. *Sub anathemate*, in capite vñico de Sagittar. & Glossa cum textu in leg. *Si quis in tantam*, C. vñde vi, & in l. *Si quis maior*, C. de Transactionibus.

De forma. *excommunicationem* *noueris* *te incursum.* Aliqui enim putant continere censuram ipso facto ex Clementina vltima de Pœnis. Ibi tamen additur expressè verbum, *Ipso facto*: sicut etiam in capite 1. de Vfur. in 6. & ideo Felinus in capite Rodolphus, de Refert. num. 28. negat illa verba præcisè sumpta sufficere. Etenim est probabile: quia in rigore illa verba sunt tantum de futuro. Nihilominus tamen timenda sunt: quia non significant censuram esse ferendam, sed contrahendam ex vi talis legis, atque adeo ipso facto. Vnde illud futurum solum videtur respicere tempus, quo talis lex fertur: & ideo probabilius videtur illa verba sufficere indicare censuram ipso facto.

De forma. *Anathema* *fit.* Item quæri solet de his verbis. *Anathema fit.* Nam Glossa in capite final. de Foro compet. negat per ea ferri, sed solum comminari anathema; Sed est omnino falsa sententia, nam grauiora sunt illa verba, quam hæc *excommunicatus fit*: at hæc continent sententiam latam: ergo & illa: sunt enim executiua, sicut hæc, *Excommunicatus maneat*: & similia. Etque illa forma anathematizandi frequens in Conciliis aduersus hæreticos: & præsertim in Concilio Trident. & ex Concilio Gangrensi referuntur multa in Decreto dist. 30. vbi in cap. 16. satis declaratur per illam formam abscindi hæreticos ab Ecclesia.

De aliis *particulis.* Rursus quæri potest, an hæc particula, *Extunc*, *imox*, *statim*, *omnino*, *prorsus*, & similes declarent satis censuram ipso iure latam. Aliqui enim affirmant absolute, ex Panormitano in c. *Sidilienti*, numero decimo octauo, de Foro compet. sed ibi solum meminit horum verborum, *ipso facto* vel *eo ipso*: de quibus iam diximus. Quapropter de illis periculis iudicandum existimo iuxta exigentiam verborum, quibus adiunguntur. Nam si dicatur, *statim excommunicetur*, non sufficit: secus si dicatur, *Statim*, aut *extunc*, *excommunicatus fit*: vt in c. *Quam sit*, de Elect. in 6. dicitur, *Extunc se noverit eo ipso priuatum.*

De forma *sub pena* *talis* *censura.* Tandem dubium est de hac forma. *Sub pena talis censura.* Et ratio dubitandi esse potest: quia hæc forma est eiusdem rationis, *Sub interminatione anathematis*: quæ vñitata est in iure, vt patet in c. *Clericis*: Nē Cleric. vel mon. & in c. *Relatum*, §. *Ad hoc*, de lure patronatus in 6. Et tamen illa verba continent censuram ipso iure latam: vt colligitur ex cap. 1. de Eo qui fur. ord. fusc. nam absolutio censetur indigere sic

Fr. Suarez. tom. 5.

A *excommunicatus.* Idemque colligitur ex capite *Salontane*, dist. 63. in verbis illis, *Quod et sub excommunicationis interpositione mādamus.* Vbi Glossa refert varias opiniones, nam quidam censent his verbis contineri censuram ipso iure latam: alij variis distinctionibus vtuntur. Veritas autem est, illis verbis præcisè sumptis non ferri, sed comminari censuram: quod verum est tam in censura lata ab homine, quam à iure, quia non plus significant illa verba ab vno, quam ab alio prolata. Ratio autem est, quia in illis verbis nullum est, quod latam sententiam indicet: sed vt minimum sunt indifferentia, & abstrahunt à censura, tam lata, quā ferenda: & hoc ipso, de ferenda potius quam de lata interpretanda sunt. Tum quia odia restringenda sunt, & in mitiore partem interpretanda. Quod principium non solum in iure interpretando, sed etiam in sententiis, vel præceptis ab homine latis seruandum est: quidquid nonnulli Iuristæ dicant. Tum maxime, quia hoc ipso, quod superior, vel legislator sinit in illis verbis, & non vltra progreditur non proferit sententiam, neque in actu exercito infert censuram, etiam sub conditione. Solum ergo censuram comminatur, vel præcipit vt inferatur, si subditus contrumax fuerit. Et hæc est communis sententia Theologorum, Iurisperitorum, & Summistarum, quos supra citauit.

B Dixi autem hoc esse intelligendum de illis verbis præcisè sumptis: nam, si addatur aliquod determinans significationem, continere poterit sententiam censuræ ipso iure lata, vt si dicatur: *Sub pena excommunicationis, statim incurrendæ vel cui max. subiacet, vel alio simili modo.* Idemque cenfeo, si iudex vel ante, vel post, declaret intentionis suæ esse ipso iure ferre censuram. Quod aliqui verum esse dicunt in iure Pontificio propter supremam Papæ potestatem: nõ verò in aliis inferioribus iudiciis. Sed certe, si verba, etiam adhibita illa interpretatione Legislatoris, non satis declarant censuram ipso iure ferri, neque in iure Pontificio sufficere: quia etiam Pontifex nõ potest censuram inferre sine sufficiente significatione exteriori: si verò in illis verbis cum adiuncta interpretatione est sufficiens significatio externa, etiam in sententiis vel præceptis inferioribus sufficit: quia significatio verborum pro omnibus eadem est: neque Pontifex nõ uam significationem verbis adhibet, vt iura sua efficaciam habeant. Veritas ergo est, quamuis illa verba præcisè sumpta non significant sententiam latam, adiuncto aliquo alio, posse illam significare: quæ additio sufficere fit, cum iudex suam intentionem declarat esse de censura statim lata. Nam hæc est determinatio quædam illorum verborum: & ideo necesse est, vt hæc declaratio tam authentice seu iuridice fiat, sicut ipsa lex, vel sententia: alioqui non sufficit, quia non determinabit significationem verborum in eodem foro, seu prout in tali lege, vel sententia continentur.

C Hic autem occurrebat grauis & difficilis quæstio: cur videlicet in censuris ferendis illa verba, *ipso iure*, vel *ipso facto*, tantam vim habeant, vt, posito crimine, statim inducant effectum nulla omnino alia sententia expectata: cum tamen in alijs legibus poenalis hanc vim non habeant, sed semper expectanda sit sententia saltem declaratoria criminis, vt poena incurrat, iuxta communem sententiam. In quare, & in differentia assignanda multum laborant authores, & varie respondent iuxta varias sententias supra relatas, sed non satis faciunt, quia supponunt, humanas leges non posse alias poenas ipso facto imponere, cuius oppositum nos docuimus. Et ideo dicendum existimo omnes leges, quæ poenam sub illa forma imponunt aliquid proprium & peculiare operari, quod nõ operarentur, si simpliciter, & absque tali forma poenam comminarentur. Et hoc probat ratio facta: & quia tales particule nõ

C 2

fructu;

frustra, neque sine fructu adhibentur. Quid autem in vnaqueque lege operentur, ex qualitate materiae, & poenae, & ex communi usu, & consuetudine, & (si fieri potest) ex aliarum legum interpretatione accipiendum est. Hæc enim omnia non eodem modo concurrunt in omnibus legibus poenalibus: & ideo non oportet, ut omnes eundem modum operandi, vel obligandi habeant, quamvis in aliqua verborum forma similes exterius videantur. In præfenti ergo, illa forma ferendi censuram per legem efficax est illius, quia & materia legis, & poena ipsa id patitur, & communis Ecclesiæ usus: & ipsarum legum consensio, & communis ac necessaria interpretatio id requirit, ut ostensum est.

SECTIO IV.

Virum Forma ferendi censuram possit esse sub conditione ad causam censuræ pertinet.

1
Conditio
forma cen-
suræ duplex.

D Vobis modis intelligi potest, censuram ferri sub conditione. Primo sub conditione pertinente ad causam censuræ ferendæ, id est, sine qua non est completa causa ad ferendam censuram; & completa conditione, causa etiam censuræ completur. Secundo sub conditione impertinente ad causam, vel rationem censuræ: quæ potest esse, aut conditio de re præterita, vel præterite, aut futura, ut si quis ita ferat sententiam, *Excommunico, qui tale delictum fecerit, si est ignobilis, aut, res talis euenierit.*

2
Censura po-
test ferri sub
conditio-
ne ad causam
eius perti-
nente.

Priori modo non est dubium, quin forma ferendi censuram possit esse conditionalis, siue ab homine, siue à iure feratur: imo raro censura fertur, nisi sub hac forma conditionata. Et ratio est, quia censura non fertur nisi ratione delicti, nec pure fertur propter delictum iam commissum ut sic, regulariter loquendo, & utrumque ostendimus disp. sequente, sed fertur semper in ordine ad futurum. Ut verbi gratia, si peccatum iam commissum sit, fertur in ordine ad satisfactionem, vel emendationem illius, quia hæc poena medicinalis est; vel, si non sit commissum, fertur in ordine ad observationem alicuius mandati: tum quia hæc poena, etiam est medicina præseruatua: tum etiam quia est medium ad contrahendos subditos, ut præceptis obediant. Ergo in censura ferenda semper includitur aliqua conditio, scilicet, nisi satisfeceris, vel nisi mandatum impleueris, aut, si tale peccatum commiseris, hanc vel illam censuram incurres. Atque hic modus ferendi censuram vniuersalis est in omnibus censuris, quæ ipso facto feruntur, ut faciliè constare potest ex omnibus decretis, quæ in sect. præcedente adducta sunt: suntque innumera similia in iure, quæ superuacaneum esset nunc referre. Idemque est in generalibus sententiis, seu mandatis censuram ipso facto incurrendam continētibus, nam hæc fere similia sunt legibus ipso iure ferentibus censuras, ut mox dicemus.

3
Etiam cen-
sura ab ho-
mine sub illa
conditio-
ne ferri potest.

De censuris autem, quæ ab homine feruntur in particularibus personis propter peculiare delictum, res est magis dubia, quia tunc absolute, & sine vlla conditione videtur talis poena imponi. Quæ difficultas in primis videtur habere locum in suspensione, & interdicto, quæ semper absolute feruntur, propter delictum commissum. Sed de hoc infra ex professo est disputandum, nunc dicitur, vel nullum esse inconueniens id admittere, vel tunc illas non ferri sub ratione propriæ censuræ, sed sub ratione puræ poenæ vindicatiuæ. Deinde esse poterat difficultas de quacunque censura, etiam excommunicationis, quando post consummatam contumaciam, seu elapsam terminum, intra quem fuerat sub conditione posita, iam absolute fertur, quia tunc non videtur includere conditionem vllam, sed illam iam supponere. Eadem verò est responsio. Forte enim nullum est

A inconueniens id admittere, quia licet possit censura sub prædicta conditione ferri, non oportet, ut hoc sit de intrinseca ratione eius. Tangitur verò in illa difficultate quaestio, an post expletum terminum contumaciae, seu conditionem sub qua ab homine posita est in particulari, necessaria sit noua sententia, ut ipsa incuratur, vel solum ut declaretur, seu denunciatur. Sed hoc infra tractandum est, & ibi hoc punctum commodius expeditur.

*Possitne censura ferri ab homine sub conditio-
ne peccati in futurum committendi.*

Hic verò dubitari solet primò, an censura possit ferri ab homine ferri in generali sub conditione peccati in futuro committendi, id est, *Si quis commiserit tale peccatum excommunicatus sit.* In qua quaestione nullam rationem dubitandi video, si solum diuinum ius, aut (illo supposito) puram rationem naturalem spectemus: quia hic modus ferendi censuram per se nihil habet contra rationem. Item, quia, si per legem in fieri non est contra rationem naturalem, cur erit, fieri per hominem? Dicunt aliqui, quia homo fert censuram ut iudex; iudex autem non potest ferre sententiam nisi de iis, quæ nouit: & ideo solum potest eam ferre in particulari, de facto sibi iuridicè noto. Sed hoc ad summum probat de sententia declaratoria censuræ iam contractæ, non vero de illatiua ipsius censuræ: alioqui etiam per legem inferri non posset: nam lex ab homine fit, & virtute continet huiusmodi sententiam. Item, etiam sententia, cum in particulari fertur sub conditione, ut explicuimus, non supponit notitiam illius peccati, & inobedientiae, ratione cuius proximè censura contrahitur. Vnde dicendum est, quando iudex per sententiam absolute infert poenam, tunc necessario debere supponi notitiam delicti: quando vero infert illam solum sub conditione pendente à tempore futuro, non oportere, ut supponatur notitia delicti iam facti, nam id repugnat; sed satis esse, ut cognoscatur delictum esse dignum tali poena, & quod illa imponatur ut contrahenda, quando in re fuerit commissum delictum. Itaque si in solo iure diuino, & naturali sistamus, hoc non est per se, & intrinsece malum.

D Dubitari ergo solum potest, an iure positio prohibita id sit. Ita enim apparet ex cap. *Romana*, §. *An repa.* *Caueant*, de Sent. excomm. in 6. ubi specialiter agitur iuri positiuo. Sermo est de sententia excommunicationis, quamuis illa particula *Excommunicationis*, desit in antiquioribus codicibus, ut ibi notatur in margine. Igitur ibi prohibentur iudices, ne censuras ferant per sententias conditionatas pro futuris culpis; sub hac forma, *Si tale, vel tale fecerint, excommunicati sint.* Neque etiam pro culpis iam commissis sub illa forma, *Si de illis intra tale tempus non satisfecerint.* Propter quem textum Canonistæ communiter concedunt hunc modum ferendi censuram esse prohibitum, ut videre licet in Abbate in cap. *Licet*, num. 9. de e. *Abbas*, lect. Couarr. & citatis ab ipso in cap. *Alma mater*, 1. p. *Couarr.* §. 18.

E Addunt verò in primis, etiam si iudex malefaciat ferendo sententiam contra illam prohibitionem, non tamen propterea censuram eius esse irritam, sed validam, & rimendam. Quod quidem verum est, quia in illo textu nullum est verbum irritas factum, neque aliquid præcipientis, quod sit de substantia, & valore censuræ. Deinde tot adhibent limitationes, & exceptiones ab hac prohibitionem, ut nullam vim fere habeat textus ille, nam in summa dicunt prohiberi iudices ne hoc faciant, nisi ubi rationabilis causa subest in ipsa sententia exprimentia: ipse enim Pontifex hanc ipsam declarationem in fine

4
Iuri diuino
aut natura-
li non repa-
gnat ita
ferri.

5
An repa-
sitio.
Communis
Canonista-
rum opinio.

6
Abbas.